

دانشگاه هنر اصفهان

دانشکده هنر ادیان و تمدنها

گروه پژوهش هنر

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر

بررسی تطبیقی نقشمایه های گیاهی در منسوجات مکتب اصفهان عصر صفوی و دوران

قاجار

استاد راهنما اول:

دکتر فریناز فریود

استاد راهنما دوم:

دکتر بهار مختاریان

پژوهشگر:

سارا نیک بین

بهمن ماه ۱۳۸۹

اظهارنامه‌ی دانشجو

اینجانب سارا نیک بین دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر گروه پژوهش هنر دانشکده هنر ادیان و تمدنها دانشگاه هنر اصفهان به شماره‌ی دانشجویی ۸۷۱۱۵۰۳۱۱۰ گواهی می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان‌نامه با عنوان بررسی تطبیقی نقشمایه‌های گیاهی در منسوجات مکتب اصفهان عصر صفوی و دوران قاجار توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید است و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. همچنین گواهی می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان‌نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان‌نامه چارچوب مصوب دانشگاه را به طور کامل رعایت کرده‌ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه هنر اصفهان محفوظ است.
نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

دانشگاه هنر اصفهان

دانشکده هنر ادیان و تمدنها

گروه پژوهش هنر

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر خانم سارا نیک بین تحت عنوان:

بررسی تطبیقی نقشمایه های گیاهی در منسوجات مکتب اصفهان عصر صفوی و دوران قاجار

ارایه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای درجهی کارشناسی ارشد که در تاریخ..... توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره.....درجه..... به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد/ استادان راهنمای پایان نامه آقای/خانم دکتر با مرتبه علمی امضاء

۲- استاد/ استادان مشاور پایان نامه آقای/خانم دکتر با مرتبه علمی امضاء

۳- استاد/ استادان داور داخل گروه آقای/خانم دکتر با مرتبه علمی امضاء

۴- استاد/ استادان داور خارج از گروه آقای/خانم دکتر با مرتبه علمی امضاء

امضای مدیر گروه

سپاس می گزارم

از استاد صبورم دکتر فریود که به تمامی

آنان که دیدند

امید، ایثار و مهربانی و گذشت را آموخت.

تقدیم به

پدر و مادر مهربانم

که با لبخند، تمامی پنجره های زندگی را بر رویم گشودند.

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف بررسی سیر تحول نقوش گیاهی در طراحی منسوجات دوران صفوی و قاجاریه با هدف بررسی میزان الهام این نقوش از نقوش مربوط به هنرهای متعالی نگارگری و بررسی عوامل مؤثر بر دگرگونی منسوجات در این اعصار است.

از این رو پژوهش در بستری تاریخی و با اتکا به اسناد و تصویری باقی مانده از این اعصار به بررسی تحولات کلان منسوجات ایرانی و نقش عواملی همچون تغییرات سیاسی، تجارت و ارتباط با بیگانگان بر کلیت هنر نساجی و از سوی دیگر بررسی نقوش گیاهی با تجزیه و تحلیل مستندات تصویری آن در سه بخش بررسی جزئیات نقوش، ترکیب بندی منسوجات و کلیت ترکیب بندی پرداخته است. از بُعد تاریخی، پژوهش، دوره‌ی هنر صفوی به پایتختی اصفهان، دوره گذار افشاریه و زندیه و دوره قاجاریه، به ویژه قاجاریه آغازین را، در قالب دوره‌های زمانی تحولات نساجی ایران مورد توجه قرار داده است.

نتایج پژوهش نشانگر آن است که در دوره صفوی افزایش طبیعت گرایی در نقوش و تعامل میان نگارگران و طراحان فرش و طراحان منسوجات، باعث بروز نقشمایه‌های گیاهی منسوجات شده و در اواخر این دوره تأثیرپذیری از نگاره‌های گیاهی باسمة‌های فرنگی، تغییری در طراحی منسوجات پدید آورد.

در دوره افشاریه و زندیه، هنر نساجی ایران دستخوش تحولات عظیمی شد که متأسفانه شواهد اندکی از آن به- جای مانده، اما ردپای آن در اوایل دروان قاجار دیده می‌شود. ارتباط ایران و هند در دوره افشاریه، موجب گرایش ایران به نقوش هند گردیده و نمونه‌های بته‌جقه در این دوره وارد هنر می‌شود. در دوره زندیه نیز هنر قسمت جنوبی ایران ادامه تحولات دوره صفوی و تحولات افشار را در قالب نقوش گیاهی ساده و متقارن و یا ترکیب شده با گل و مرغ نشان می- دهد.

در دوره قاجاریه صنعت نساجی ایران وارد مرحله افول خود شده و به مرور در مقابل منسوجات وارداتی از میان می‌رود؛ اما در دوره ابتدایی این عصر، یعنی زمان سلطنت فتحعلیشاه، با دوران باشکوه طراحی منسوجات مواجه هستیم که در آن نقوش عصر صفوی و زند در قالب ترکیب بندی متقارن دارای زمینه هندسی و نقوش بته گلی قابل مشاهده است؛ اما به مرور این نقوش جای خود را به نقش بته‌جقه داده و این نقش به ترکیب بندی غالب نقوش منسوجات ایرانی بدل شده و نقوش گیاهی به معنای پیشین منسوخ می‌شوند.

واژه‌های کلیدی:

زندیه؛ افشاریه؛ صفویه؛ قاجاریه؛ بافته‌ها؛ طراحی منسوجات؛ نقش مایه‌های گیاهی

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده:	الف
واژه‌های کلیدی:	الف
فهرست مطالب	ب
فهرست تصاویر و نمودارها	ج
فصل اول: مقدمه	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- تعریف مساله	۴
۳-۱- اهداف و ضرورت پژوهش	۵
۴-۱- پیشینه تحقیق	۶
۵-۱- جنبه نوآوری پژوهش	۷
۶-۱- سوالات پژوهش	۸
۷-۱- فرضیه‌ها:	۸
۸-۱- روش تحقیق:	۸
۹-۱- شیوه گردآوری اطلاعات	۹
۱۰-۱- ساختار پژوهش	۹
۱-۱۰-۱- فصل اول: مقدمه	۹
۲-۱۰-۱- فصل دوم: منسوجات ایران در عصر صفوی	۹
۳-۱۰-۱- فصل سوم: منسوجات ایران در عصر افشاریه و زندیه	۱۰
۴-۱۰-۱- فصل چهارم: منسوجات ایران در دوره قاجار به متقدم	۱۰
۵-۱۰-۱- فصل پنجم: نتیجه‌گیری	۱۰
فصل دوم: هنر نساجی در دوران صفویان	۱۱
۲-۲- پیشینه نساجی ایران از آغاز تا عصر صفوی	۱۲
۱-۲-۲- دوران پیش از تاریخ تا اواخر دوره صفوی	۱۲
۲-۲-۲- دوران قاجار	۱۳
۳-۲-۲- دوره هسلوکیان و اشکانیان	۱۴

۱۴ دور هسسانیان ۴-۲-۲
۱۵ صدر اسلام ۵-۲-۲
۱۶ آلبویهوسامانیان ۶-۲-۲
۱۶ سلجوقیان ۷-۲-۲
۱۷ دور همغولوایلخانی ۸-۲-۲
۱۸ تیموری ۹-۲-۲
۱۹ عصر صفوی ۳-۲-۲
۲۲ هنر در عهد صفوی ۱-۲-۳
۲۳ دور آنا آغازین هنر صفوی ۲-۲-۳
۲۵ دور همیانیهنر صفوی ۳-۲-۳
۲۶ دور هانتها یهنر صفوی ۴-۲-۳
۲۹ سیاستاقتصادیو تجارتدرایرانصفویو جایگاههنر - صنعتساجیدران ۶-۲-۳
۳۹ تأثیر منسوجاتخارجیبر بازار نسا جیایران ۷-۲-۳
۴۴ تأثیر منسوجاتایرانصفویبر اروپا ۸-۲-۳
۴۷ نقشمنسوجاتدر دورانصفوی ۴-۲-۳
۴۷ نقوشمتداولمنسوجاتعصر صفوی ۱-۴-۲
۶۹ نقشمایهها یگیاهیمنسوجاتدر دور هصفوی ۲-۴-۲
۶۹ نقوشگیاهیدر دور هصفویمتقدم ۱-۲-۴-۲
۷۲ تجزیهوتحلیلنقوشگیاهی

فصل سوم : هنر نسا جیدر اعصار افشاریهوزندیه ۷۸

۷۹ مقدمه ۱-۳
۸۰ تجارتدرایرانوجایگاهصنعتنسا جیدر دورانافشاریه ۱-۱-۳
۸۳ منسوجاتدر دور هافشاریه ۲-۱-۳
۸۴ نسا جیدر دورانزدیان (۱۲۰۹-۱۱۶۳ هق / ۱۷۹۴-۱۷۵۰ م). ۲-۳
۸۴ تجارتوجایگاهصنعتنسا جیدر دورانزدیه ۱-۲-۳

۲-۲-۳- منسوجاتونقوشآنهدردورانزندیه ۸۷

۳-۳- سیرتحو لنقوشگیا هیدر عصر افشاروزند ۸۹

فصلچهارم: هنر نسا جیدر دورانقا جاریه ۹۴

۱-۳- مقدمه ۹۵

۲-۴- دوره اولسلطنتقا جاریه ۹۷

۱-۲-۴- دورها غامحمدخان (۱۲۵۰-۱۲۰۰ هق / ۱۸۳۴-۱۷۸۵ م.) ۹۷

۲-۲-۴- فتحعلیشاه (۱۲۵۰-۱۲۱۲ هق / ۱۸۳۵-۱۷۹۷ م.) ۱۰۰

۳-۴- دوره دومسلطنتقا جاریه (۱۲۵۰-۱۳۱۳ هق.) سلطنتمحمدشاه و ناصرالدینشاه ۱۱۶

۱-۳-۴- محمدشاه (۱۲۶۳-۱۲۵۱ هق / ۱۸۴۷-۱۸۳۶ م.) ۱۱۶

۲-۳-۴- دوران ناصرالدینشاه (۱۳۱۳-۱۲۶۴ هق / ۱۸۹۵-۱۸۴۷ م.) ۱۲۰

۴-۴- دوره سومسلطنتقا جاریه ۱۳۱

۱-۴-۴- مظفرالدینشاه (۱۳۲۴-۱۳۱۳ هق / ۱۹۰۷-۱۸۹۶ م.) ۱۳۱

۲-۴-۴- محمدعلیشاه و احمدشاه (۱۳۴۴-۱۳۲۴ هق / ۱۹۲۵-۱۹۰۷ م.) ۱۳۳

۳-۴-۴- نقوشمنسوجاتدر دوران مظفرالدین شاه، محمدعلی شاه و احمدشاه ۱۳۵

۵-۴- نقوشگیا هیدر عصر قاجار ۱۳۶

فصلپنجم: نتیجه گیری ۱۴۳

۱-۵- نتایج پژوهش ۱۴۴

۲-۵- پیشنهاد پژوهش ۱۴۸

منابع مأخذ ۱۴۹

منابع فارسی ۱۵۰

منابع لاتین ۱۵۹

Abstract ۱۶۳

فهرست جدول ها

عنوان جدول

صفحه

جدول (۱-۲): بررسی تحول طراحی نقوش منسوجات دوره صفویه..... ۹۸

جدول (۱-۳): بررسی تحول طراحی نقوش منسوجات دوره افشار و زند..... ۱۲۲

جدول (۱-۴): بررسی تحول طراحی نقوش منسوجات دوره قاجاریه..... ۱۸۵

فهرست عکسها

صفحه

عنوان عکس

- عکس (۱-۲): جنگاوری بر روی شیء سفالی در گورستانسیلک..... ۱۴
- عکس (۲-۲): جزییات کمر بند طلا (راست) آدمک برنزی (چپ)..... ۱۵
- شکل (۲-۳): نقوش جامه‌های هخامنشی بر اساس مدارک ایرانی..... ۱۶
- عکس (۲-۴): پیکره یک شاهزاده پارسی (چپ)، پادشاه پارسی (وسط)، شمشهب (راست)..... ۱۷
- عکس (۲-۵): نقوش سیمرخ بر روی بافته‌های ساسانی..... ۱۸
- عکس (۲-۶): پارچه پشم و ابریشم..... ۲۰
- عکس (۲-۷): پوشش روی قبر..... ۲۱
- عکس (۲-۸): نقوش ابرهای چینی..... ۲۲
- عکس (۲-۹): صحنه بزم (راست)، داستان لیلی و مجنون (چپ)..... ۲۳
- عکس (۲-۱۰): جوانی با شنل بدون آستین و کلاه..... ۴۴
- عکس (۲-۱۱): پرده قلمکار..... ۴۸
- عکس (۲-۱۲): پارچه با زمینه بافت زربفت..... ۵۰
- عکس (۲-۱۳): پیراهن کتان منقش..... ۵۴
- عکس (۲-۱۴): پارچه دو لایه..... ۵۵
- عکس (۲-۱۵): کلیجه یا ردای کشیشان..... ۵۸
- عکس (۲-۱۶): جبه آستین بلند..... ۵۹
- عکس (۲-۱۷): مخمل زربفت..... ۶۱
- عکس (۲-۱۸): پارچه ابریشمی با جنگاورانی که زندانیانیا اسرا را می‌برند..... ۶۳
- عکس (۲-۱۹): ابریشم زربفت کاشان..... ۶۳
- عکس (۲-۲۰): سر رابرت شرلی و همسرش در لباس ایرانی..... ۶۴
- عکس (۲-۲۱): پارچه ابریشم دورو..... ۶۵
- عکس (۲-۲۲): نمونه گل‌های شاه عباسی..... ۶۵
- عکس (۲-۲۳): سقف داخلی خیمه گرد منقوش به صحنه‌های شکار..... ۶۶
- عکس (۲-۲۴): ساقی در منظره، ساتن زربفت..... ۶۷
- عکس (۲-۲۵): خفتان..... ۶۷
- عکس (۲-۲۶): پارچه ابریشمی درخشان طرح دار با زمینه ساتن..... ۶۸

- عکس (۲-۲۷): خسرو و شیرین، خسرو، شیرین را می بیند..... ۶۹
- عکس (۲-۲۸): جوان نشسته با قبا و شال کمر..... ۷۰
- عکس (۲-۲۹): ترمه..... ۷۱
- عکس (۲-۳۰): مخمل با نقوش به سبک رضا عباسی..... ۷۲
- عکس (۲-۳۱): جوانکتابخوان..... ۷۳
- عکس (۲-۳۲): زربافت، قرن یازدهم..... ۷۴
- عکس (۲-۳۳): شاهزاده و خاتون..... ۷۵
- عکس (۲-۳۴): بافت ساده ابریشم ایکات با طرح گلدار..... ۷۶
- عکس (۲-۳۵): نیمتنه ابریشمی قلابدوزی شده..... ۷۶
- عکس (۲-۳۶): ابریشم زربفت عصر صفوی..... ۷۸
- عکس (۲-۳۷): پارچه با زربافت فلزی..... ۷۹
- عکس (۲-۳۸): ابریشم..... ۷۹
- عکس (۲-۳۹): شاهسلیمانودرباریان..... ۸۰
- عکس (۲-۴۰): مخملزربفت..... ۸۱
- عکس (۲-۴۱): تافته زربفت..... ۸۱
- عکس (۲-۴۲): : مخملبانقوشهسبکرضاعباسی..... ۸۲
- عکس (۲-۴۳): طاقنمای منقش به تصاویر اروپاییان..... ۸۳
- عکس (۲-۴۴): کاربرد مخمل به عنوان زیرانداز و پوشش های کلیجه..... ۸۳
- عکس (۲-۴۵): ردایکشیشانازابریشمزربافت، تکهمخملابریشمی..... ۸۴
- عکس (۲-۴۶): بوتهگلو گلنگرس..... ۸۵
- عکس (۲-۴۷): مخمل..... ۸۵
- عکس (۲-۴۸): نقشبانوییدر حالاستراحت..... ۸۶
- عکس (۲-۴۹): پارچه..... ۸۷
- عکس (۲-۵۰): نیم تنه ابریشمی..... ۸۸
- عکس (۳-۱): بخش مرکزی ابریشم..... ۱۰۷

- عکس (۲-۳): مردی بالباسافشار به شاهزاده هوشاهزاده هخامن. ۱۰۸.....
- عکس (۳-۳): نادر شاه؛ صحنه جنگ نادر بر فراز اسب..... ۱۰۹.....
- عکس (۴-۳): معزالدین مصطفی غفاری؛ لطفعلی خان زند..... ۱۱۳.....
- عکس (۵-۳): کریم خان زند و اطرافیان..... ۱۱۳.....
- عکس (۶-۳): دختر و مرد جوان..... ۱۱۴.....
- عکس (۷-۳): نمونه منسوجات قرن دوازدهم هجری قمری..... ۱۱۵.....
- عکس (۸-۳): جوانی باوشبکلا همراه؛ یک قبا یا ردای پارچه راه راه..... ۱۱۵.....
- عکس (۹-۳): سه شاهزاده زند..... ۱۱۶.....
- عکس (۱۰-۳): شلوار خانمیدر حالت نشسته و ایستاده..... ۱۱۶.....
- عکس (۱-۴): تصاویر فتحعلی شاه..... ۱۳۸.....
- عکس (۲-۴): تصویر فتحعلی شاه قاجار..... ۱۳۹.....
- عکس (۳-۴): تصاویر فتحعلی شاه..... ۱۴۰.....
- عکس (۴-۴): فتحعلی شاهنشسته؛ فتحعلی شاه..... ۱۴۱.....
- عکس (۵-۴): تصاویر فتحعلی شاه..... ۱۴۲.....
- عکس (۶-۴): فتحعلی شاه در تالار سلام..... ۱۴۴.....
- عکس (۷-۴): نمونه بته جقه..... ۱۴۵.....
- عکس (۸-۴): بانوی با گلیدر دست؛ دختریدر حالت نواختن سه تار..... ۱۴۶.....
- عکس (۹-۴): نمونه کتان های چاپ شده صفوی..... ۱۴۶.....
- عکس (۱۰-۴): نمونه تصاویر زنان در دوره قاجاریه..... ۱۴۷.....
- عکس (۱۱-۴): بارعام فتحعلی شاه..... ۱۴۸.....
- عکس (۱۲-۴): مادر و کودک..... ۱۵۰.....
- عکس (۱۳-۴): یک یاز شاهزادگان با تفنگ؛ یک یاز شاهزادگان با کودک..... ۱۵۱.....

- عکس (۴-۱۴): محمد شاه در دوره ولایتعهدی..... ۱۵۲
- عکس (۴-۱۵): لباس مردان در دور هفتجلیشاه..... ۱۵۳
- عکس (۴-۱۶): محمد شاه بر روی تخت طاووس..... ۱۵۶
- عکس (۴-۱۷): ناصرالدین میرزای ولیعهد؛ محمد شاه..... ۱۵۷
- عکس (۴-۱۸): میرزا عبدالله خان مستوفی خاصه، عزت الله خان شاهسون..... ۱۵۸
- عکس (۴-۱۹): تصویر آبرنگ از خورشید خانم..... ۱۵۹
- عکس (۴-۲۰): فرخانامینالدوله..... ۱۶۹
- عکس (۴-۲۱): پسران فرخ خان امینالدوله..... ۱۷۰
- عکس (۴-۲۲): ناصرالدین شاه قاجار..... ۱۷۱
- عکس (۴-۲۳): پرده تالار نظامیه، ۱۲ نفر از شاهزادگان قاجار..... ۱۷۲
- عکس (۴-۲۴): مظفرالدین شاه در تصاویر رسمی..... ۱۷۸

فصل اول: مقدمه

بافته‌ها تاریخی به قدمت تمدن بشری دارند. گرچه نیاز به پوشاک ممکن است همپای نیاز به تغذیه نباشد، اما مکمل و نیاز بعدی است که بی شک بشر بدو آناهانی می‌توانست در مقابل شرایط مختلف طبیعی و اجتماعی، حیات و بقا را مطلوب‌تر کند. این امر زمانی بُعدی تازه می‌یابد که بینیم در بسیاری از نقاط جهان، ابتدایی‌ترین مسکن بشر بافته‌هایی متشکل از عناصر گوناگون بوده‌اند. از سوی دیگر یکی از اولین تکنولوژی‌های مورد استفاده بشر، دستیابی به ابزاری برای تولید منسوجات بوده و همین خرده تکنولوژی‌ها مبنای تمدنی نقاط گوناگون را تشکیل داده و برای سال‌های طولانی ابزار استیلا و برتری بر دیگر جوامع بوده است. در طی سالیان متمادی، منسوجات مهم‌ترین عنصر صادراتی در حال انتقال در جاده‌های جهان بوده و سوار بر محمل، فرهنگ را به تحریک در آورده است و روزگاری پر بهاترین هدیه برای آشتی ملل و ارزشمندترین غنیمت بر گرفته از ملل مغلوب بوده است.

فردوسی‌کیا بزرگ‌ترین شاعران ایران زمین در "شاهنامه"، شاهکار ادبی خود، از پیشدادیان به عنوان نخستین ایرانیان یاد می‌کند که کار ریسنده گی، بافندگی و دوختن جامه را آغاز کردند. این موضوع اگر چه جزو افسانه‌های ملی ایران محسوب می‌شود، اما با مطالعه -یتاریخ گذشته یا سنسرمینوربررسی-

های محققین مختلف بر روی ریسنده گی و بافندگی ایران، که قدمت آن به تاریخچه و دهشت هزار سال پیش تخمین می‌زنند، می‌توان باطمینان ایران را بنا بر این آنچه که ابتدا در سرزمینش کلگیر دو بهتدریج تکامل یابد، با توجه به ماهیت و کاربرد ویژه -یکه دارد، به تأمین نیازهای جامعه پر داخته و واسطه پیام‌های خاص دیگری نیز می‌گردد. مصداق این مفهوم، پیدایش فن پارچه -بافی و تکامل روزافزون آن در ایران است که به عنوان یک نیاز معدود سرزمین -

های تمدن گذشته، توانست محصول آتهنریو صنعتی خود را به دیگر نقاط جهان انتقال دهد (بیکر، ۱۳۸۵، ۷).

فارغ از دوران کهن، دوران مدرن نیز با دگرگونی در تولید این عنصر با ارزش نشانه گذاری می‌شود؛ ساختاری که مواز نه‌ی جهان کهن را دستخوش دگرگونی نمود و ارزش‌ها، فرهنگ و مفاهیم جهان مدرن را برای سال‌ها دستخوش تحول نمود. با اینکه صنایع نساجی، مانند بسیاری از صنایع موجود، حاصل خلاقیت انسان از رنسانس و انقلاب صنعتی به این سو نیستند؛ بلکه صنایع سنتی و بسیار کهن می‌باشد که با تمدن صنعتی جدید هماهنگ گشته‌اند. اما این هنر در دنیای مدرن نیز هنوز به ساختار کهن خود نیز ادامه می‌دهد و اکنون در مقام هنری متعالی و گران‌قیمت در بسیاری از کشورها نظیر هندوستان و چین با ابعاد وسیع، کارگاه‌هایی وجود دارد که بدون بهره گرفتن از پیشرفت‌های صنعتی برای حرکت دستگاه‌های بافندگی، خود موتور محرکه‌ای جز دست و پای انسان ندارند (بی‌نا، ۱۳۶۸، ص ۳۰-۲۹). این امر در حالی

رخ می‌دهد که سرزمین ما که مهد بسیاری از گونه‌های منسوجات و روزگاری سرآمدِ طراحی منسوجات جهان بوده، حتی تاریخ شکوهمند خود را نیز به فراموشی سپرده است.

علاوه بر تغییراتی که این هنر-صنعت در بطن جوامع پدید آورده، خود سطح منسوجات همواره به مثابه محملی برای نمایش فرهنگ حاکم بر جوامع عمل نموده است و هنرمندان بافنده، گویی روح خود را بر تارهای پارچه بافته و نقشی از وجود بر آن بجا نهاده‌اند. نقشی که نمایش‌گر حیات فکری عصر و دوره‌ی آنها و تقابل میان فرهنگ و طبیعت بوده است. زیرا حیات‌بشر دو بُعد متفاوت دارد؛ یک بُعد آنمادی و جسمی و بُعد دیگر، روحی و معنوی است. طبیعت زندگی انسان را با بُعد دیگر دوگانه دارد و فارغ از تلاش مادی برای مقابله با بلا، صدمات طبیعی و اجتماعی، تأمین غذا، پوشاک و رفاه را بر عهده می‌دهد. وجود خود یعنی بُعد روحی و معنوی شخصیت خود اعتنا نموده و همواره زندگی مادی را با هنر به عنوان یکی از نیازهای روحی پیوند می‌زند (بیکر، ۱۳۸۵، ۷). یکی از محمل‌های این پیوند میان کاربرد و هنر را باید در منسوجات جستجو نمود. منسوجات در کنار طراحی لباس و طراحی تزئینات داخلی معماری، معرف بنیان‌های فرهنگی جوامع در دو سطح متعالی و مردمی هستند.

بواسطه جهان‌بینی جوامع سنتی، سپهر گسترده و منسجم فرهنگی به هنرمندان اجازه می‌دهد تا با نوعی انسجام بیانی میان هنرهای متعالی و کاربردی و ابعاد فرهنگی گوناگون خود ارتباط برقرار نمایند و مفاهیم عمیقی را به نمایش بگذارند.

لذا بر سیتاریخی عنصر مهم اولیه، علاوه بر آنکه می‌تواند نقش‌های مؤثر و کاربردی در صنعت نساجی، پارچه - بافی و پوشاک داشته باشد، می‌تواند بهانه‌ای برای شناخت فرهنگ تمدن نیز باشد. منسوجات به عنوان مهم‌ترین محصول دنیای سنتی، بستری برای بازتاب ارزش‌های زیبایی‌شناختی در تراز هنرهای کاربردی محسوب شده و با تغییر دیدگاه‌های جامعه در هر عصر، طی فرآیندی تدریجی تحول می‌یابند. این تغییر، نشانگر دگرگونی منظر جوامع سنتی به طبیعت و بازتابی از ساختار تکاملی جوامع محسوب شده و همواره به تبعیت از نظام زیبایی‌شناختی کلان جوامع و ارزش‌های حاکم بر آن شکل می‌گیرد.

مطالعه، بررسی و شناسایی شیوه‌ها و روش‌های منحصربه‌فرد صنعت نساجی که در گذشت‌ها صنایع مهم به‌شمار می‌رفته، نوعی نیاز محسوب می‌شود که بر طرف نمودن این نیاز می‌تواند راه -
گشای مسیر بنوآمدار یا صالت‌و هویت در صنعت نساجی کشورها یا اسلام باشد. بنابراین شناخت تکنیک‌های متنوع پارچه بافی بهره -
گیر از نقوش طرح‌هایی موجود در آثار به‌جا مانده، از جمله اقدامات است که از آن‌ها می‌توان برای احیای مجدد معیارها و ارزش -
های فراموش شده یا صنعت هنر نساجی گذشته مسلمانان بهره‌جست. تأکید بر شکوفایی همه‌جانبه‌ی هنر مسلمانان در میان کشورهای و سرزمین -
های مختلف به علت استفاده از تکنیک‌ها و ابزارهای است که می‌تواند دقیق‌شدن در جزئیات، به‌پایداری رنگ، اصالت نقوش و تزئینات خاص آن‌ها را برساند.